
militairen én burgers; de soldaten wilden immers best helpen met de stoelen.²⁷

Aandacht voor de Belgen

Hoe was intussen de aandacht voor de vluchtelingen? Daarvoor moeten we terug naar 1914 en naar de Van Stolbergkazerne. Omdat de situatie daar door de massale toevloed van Belgische militairen onhoudbaar was begon het Nederlandse leger vrijwel meteen met de bouw van een enorm barakkencomplex, Kamp Zeist. Dat lag niet in de gemeente Zeist, maar net over de grens met Soest, bij het dorp Soesterberg (dicht bij de plek waar nu Syrische en Eritrese vluchtelingen worden opgevangen). Het was het grootste Belgenkamp van Nederland. Hier konden in december 1914 15.000 soldaten terecht.

Zomer 1915 volgde Elisabethdorp in Amersfoort, het eerste van drie kampen voor gezinnen (vlak bij het huidige asielzoekerscentrum). De Amersfoortse tehuizen konden zo de helft van de Belgen laten gaan. In deze *Belgendorpen* woonden, leerden en kerkten zij in hun eigen barakken en huisjes. Elisabethdorp had een kleuterschool, een Vlaamse en een Waalse lagere school, een kantwerkplaats en een kerk.²⁸ Gegoede dames en twee officieren organiseerden dat jaar een kinderkerstfeest in Kamp Zeist, waar 700 kleintjes werden getrakteerd en kerstliedjes zongen.²⁹

Een hoogbejaarde Belgische vluchteling, Jeanne Clapdorp, herinnerde zich dat zij in kamp Nieuwdorp (geopend in 1917) terug moest naar de kleuterklas! Zij was al acht jaar en had les gekregen van haar vader. Tenslotte mocht zij toch naar de meisjesschool in de stad: 'Het was een katholieke school met nonnen en daar moesten we veel bidden, wat niet strookte met de ideeën die er thuis heersten. Trouwens, we werden in Amersfoort beter bejegend door de protestantse gemeenschap. Die toonde zich behulpzaam en vriendelijk. De katholieken maakten ons vaak uit voor Belgische *allesvreter*s.'³⁰

Wat deden de kerken nu voor de Belgische soldaten en hun gezinnen? En wat deden de Belgen zelf? Daarover is tot dusver niets gepubliceerd in de boeken en artikelen over de vluchtelingen in het algemeen en over Amersfoort en Kamp Zeist. Jeanette Pors kwam er in de archieven niets over tegen. Ingeborg Kriegsman heeft de kampkranten bestudeerd, zoals *De Kampbode* en de Franstalige versie *Le Courrier* van Kamp Zeist, die verschenen van november 1915 tot augustus 1918 (toen de soldaten van Zeist werden overgeplaatst naar Harderwijk). Ook zij meldt er niets over; wel over de viering van Pasen, Allerheiligen, Allerzielen en Kerstmis, maar dit leidde alleen tot smakelijke maaltijden, terwijl in de krantjes beschouwingen stonden over de oorlog en een gedicht over het

²⁷ G 371, brief [1917].

²⁸ *De Kampbode* 19-12-1915. Dit was het blad van Kamp Zeist: <http://eemland.courant.nu/>.

²⁹ *De Kampbode* 2-1-1916. Mogelijk is dit later herhaald, maar in dat geval was dat geen nieuws meer voor de kampkrant.

³⁰ Philippe Vanoutrive, *De allerlaatste getuigen van WO I* [Tielt 2011] 197. Mogelijk nog steeds in het patronaatsgebouw Sint Aechten aan 't Zand, maar in 1917 werden nieuwe lokalen voor de Belgische kinderen gebouwd aan de Schimmelpenninck-kade (Delahaye 258).